

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Архитектонски факултет

НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ

**Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидаткиње
мр Драгане Мецанов**

Одлуком Наставно – научног већа Архитектонског факултета Универзитета у Београду, број 01-522/2-3.4 од 20.04.2015. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње **мр Драгане Мецанов**, дипл. инж. арх., под насловом:

**ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА ГРАЂЕНИХ У
БЕОГРАДУ ОД 1947. ДО 1980. ГОДИНЕ У ПРЕФАБРИКОВАНИМ
ИНДУСТРИЈАЛИЗОВАНИМ СИСТЕМИМА**

Наконе прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидаткињом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидаткиња је марта 2010. године поднела захтев Наставно – научног већа Архитектонског факултета Универзитета у Београду да јој се одобри израда докторске дисертације под насловом: **ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА ИЗГРАЂЕНИХ У БЕОГРАДУ ОД 1947. ДО 1980. ГОДИНЕ.**

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (Сл. билтен АФ, бр. 80/08, 84/10 и 89/12-прочишћен текст), а у вези са чланом 28 Правилника о докторским студијама (Сл. билтен АФ, бр. 81/08) Веће докторских студија је на седници одржаној дана 29.03.2010. године, донело одлуку да се предложи Наставно-научном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду, да образује Комисију за оцену испуњености услова кандидаткиње мр Драгане Мецанов, дипл.инж.арх., и теме докторске дисертације, у следећем саставу:

- др Мирјана Ротер Благојевић, ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- Владимир Лојаница, ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- др Александар Кадијевић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду,
- др Мина Петровић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, и
- др Љиљана Алексић, доцент Грађевинског факултета у Суботици, Универзитета у Новом Саду.

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (Сл. билтен АФ, бр. 80/08, 84/10, 88/12 и 89/12-прочишћен текст) Наставно-научно веће Факултета је на седници одржаној 08.04.2010. године, донело одлуку бр. 01-661/2-3.11., којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата и теме докторске дисертације у предложеном саставу.

Комисија је завршила реферат 21.06.2010. године и предложила да наслов докторске дисертације буде: **ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА ГРАЂЕНИХ У БЕОГРАДУ ОД 1947. ДО 1980. ГОДИНЕ У ПРЕФАБРИКОВАНИМ ИНДУСТРИЈАЛИЗОВАНИМ СИСТЕМИМА.**

На основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (Сл. билтен Факултета, број 80/08, 84/10 и 89/12-прочишћен текст), а у вези са чланом 28 Правилника о докторским студијама (Сл. билтен АФ, бр. 81/08) и у складу са Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета у Београду од 30.06.2010. године, Наставно-научно веће Факултета је на седници одржаној 12.07.2010. године, донело одлуку број 01-1389/2-6.11., којом је прихваћен извештај Комисије и прослеђен на сагласност Универзитету у Београду.

На основу члана 30. Закона о високом образовању (Службени гласник РС, број 76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100 Статута Универзитета у Београду (Гласник Универзитета у Београду, број 162/11-пречишћени текст) и члана 14. Правилника о већима научних области на Универзитету у Београду (Гласник Универзитета у Београду, број 134/07, 150/09, 158/11 и 164/11) Веће научних области грађевинско-урбанистичких наука, на седници одржаној 25.10.2010. године, донело је одлуку којом се даје сагласност на предлог теме докторске дисертације **мр Драгане Мецанов**, дипл.инж.арх. под насловом: **ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА ГРАЂЕНИХ У БЕОГРАДУ ОД 1947. ДО 1980. ГОДИНЕ У ПРЕФАБРИКОВАНИМ ИНДУСТРИЈАЛИЗОВАНИМ СИСТЕМИМА.**

На основу члана 30 Закона о високом образовању (Сл. гласник РС, бр. 76/05, 100/07-аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12 и 89/2013), а у вези са чланом 100. Статута

Архитектонског факултета у Београду (Сл. билтен АФ, бр. 80/08, 84/10 и 89/12), члановима 31-34 Правилника о докторским студијама Архитектонског факултета у Београду (Сл. билтен АФ, бр. 81/08) и сагласности Већа научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду, Наставно-научно веће Факултета, на седници одржаној 08.11.2010. одлуком бр. 01-2626/2-2.2., одобрило рад на теми докторске дисертације кандидата, за ментора је именована **проф. др Мирјана Ротер Благојевић**, а као рок до када кандидат може одбранити докторску дисертацију је одређен крај школске 2015/2016. године.

Априла 2015. године, кандидаткиња је, уз сагласност ментора, предала завршену докторску дисертацију Већу докторских студија.

На основу члана 32. [с2] Самосталног члана Закона о изменама и допунама Закона о високом образовању (Сл. гласник РС, бр. 76/05, 100/07 - аутентично тумачење, 97/08, 44/10, 93/12, 89/13 и 99/14), члана 38. Статута Архитектонског факултета у Београду (Сл. билтен АФ, бр. 80/08, 84/10, 88/12, 89/12 - пречишћен текст и 98/14) и Одлуке Већа докторских студија Факултета од 14.04.2015. године, Наставно-научно веће Факултета је, на седници одржаној дана 20.04.2015. године, донело одлуку да се образује Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње **мр Драгане Мецанов**, дипл.инж.арх. у следећем саставу:

- Владимир Лојаница, председник Комисије, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- др Мирјана Ротер Благојевић, ментор, члан Комисије, ванредни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду,
- др Александар Кадијевић, члан Комисије, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду,
- др Мина Петровић, члан Комисије, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, и
- др Љиљана Алексић, члан Комисије, доцент Грађевинског факултета у Суботици, Универзитета у Новом Саду.

1.2. Научна област дисертације

Дисертација која је предмет овог реферата је из научног поља *Техничко-технолошких наука*, научне области *Архитектура и урбанизам*, односно уже научне области *Историја, теорија и естетика архитектуре и визуелних уметности и обнова градитељског наслеђа*.

Спроведено истраживање је научна студија која се бави истраживањем карактеристика склопова стамбених зграда и просторне организације стамбених јединица, реализованих у префабрикованим индустријализованим системима у Београду у периоду од 1947. до 1980. године. Ова научна студија истовремено се бави утицајним факторима на стамбену архитектуру, типолошким студијама, као и преиспитивањем критеријума вредновања савремене архитектуре у циљу њене институционалне заштите.

Ментор др Мирјана Ротер Благојевић, ванредни професор, објавила је већи број научних радова из области историје архитектуре и обнове градитељског наслеђа у научним часописима и публикацијама међународног и националног значаја (катеорије

M12, M16, M18, M22, M23, M24, M33, M36, M41, M44, M51 и др), међу којима се посебно издвајају радови везани за историјски и урбани развој Београда, типолошких истраживања стамбене архитектуре, као и унапређења савремене заштите и ревитализације:

Рад у часопису међународног значаја верификованог посебном одлуком - M24:

Roter-Blagojević, M. (1997): Basic typology of the public buildings: presented on the examples built in Belgrade in period between 1830-1900, in: Facta Universitatis, Series Architecture and Civil Engineering, Vo.1, N°4 pp. 509-524.

Истакнута монографија националног значаја - M41:

Roter-Blagojević, M. (2006): *Стамбена архитектура Београда у 19. и почетком 20. века*, Београд: Архитектонски факултет и Орион арт.

Монографија националног значаја - M42:

Kurtović-Folić, N. - Roter-Blagojević, M. (1995) *Razvoj višespratnih zgrada za višeporodično stanovanje: sa osnovnom tipologijom arhitektonskog sklopa*. Beograd: Arhitektonski fakultet, edicija Arhitektonika, kolo "A" - sveske, br.9,.

Поглавље у књизи M41 - M44:

Roter Blagojević, M. (2012) Transformation of the housing spatial concepts in Serbia in the 19th and the early 20th century as a reflection of integration in the European trends, in: Housing Development in Serbia in the Context of Globalization and Integrations, Vol. 2, Methods and Tendencies (ed. V. Mako, V. Lojanica, R.Božović Stamenović), pp. 37-52, Belgrade: University of Belgrade, Faculty of Architecture.

Roter Blagojević, M. (2012) Importance of Pre - World War I Residential Houses in Safeguarding the Authenticity of Belgrade Historical Ambiances, in: Housing development in Serbia in the context of globalization and integrations, Vol. 1, (ed. V. Mako, V. Lojanica, R. Božović Stamenović), Belgrade: University of Belgrade, Faculty of Architecture, pp. 14-33.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Кандидаткиња **мр Драгана Мецанов, дипл. инж. арх.**, рођена 1980. године у Бачкој Тополи, је на Архитектонском факултету Универзитета у Београду дипломирала 2003. године. Уписала је исте године последипломске студије на овом факултету, курс: „*Заштита, ревитализација и проучавање градитељског наслеђа*”, и одбранила 06.12.2006. магистарски рад под насловом: *Валоризација модерничке баштине на примеру стамбене архитектуре Београда од 1947. до 1967.године*, ментор проф. др Нађа Куртовић Фолић.

Након дипломирања, била је ангажована на великом броју пројеката у неколико бироа. Вишегодишњим радом, стекла је лиценце за пројектовање, извођење, енергетску ефикасност, као и за главне пројекте заштите од пожара. Урадила је већи број пројеката у Србији, региону и иностранству, иновативних са аспекта технологије, конструкција и обликовања.

Активни је члан неколико струковних удружења попут: УЛУПУДС-а, и националне секције међународне радне групе DO.CO.MO.MO, која се бави документовањем и заштитом савремене архитектуре.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације – обим, структура и основни садржај

Докторска дисертација **мр Драгане Мецанов, дипл. инж. арх,** под називом **ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА ГРАЂЕНИХ У БЕОГРАДУ ОД 1947. ДО 1980. ГОДИНЕ У ПРЕФАБРИКОВАНИМ ИНДУСТРИЈАЛИЗОВАНИМ СИСТЕМИМА**, написана је на 477 страна и има седам поглавља. Основни текст дисертације има 304 стране, иза којих следе попис литературе и других извора на 73 стране (са 712 јединица), као и прилози и илустрације на 73 стране (99 слика и 29 табли). Напомене су у виду фуснота, укупно 575. На почетку, на 22 стране (обележене римским бројевима, су наслов рада на српском и енглеском језику, састав комисије, предговор, резиме, кључне речи и научна област, на српском и енглеском језику, као и садржај и скраћенице. На крају је краћа биографија кандидата и три изјаве.

Садржај докторске дисертације:

I Увод - 1.0 Проблем и предмет истраживања, циљ и задаци истраживања, полазне хипотезе и научне методе истраживања, очекивани резултати; и 2.0 Преглед о критичка анализа досадашњих истраживања теме, извора и литературе.

II Утицајни фактори на стамбену архитектуру од 1947. до 1980. године - 1.0 Друштвено-политички и културолошки фактори; 2.0 Технолошки фактори; и 3.0 Структурни фактори и кретања.

III Анализа просторне организација индустријализованих стамбених зграда - 1.0 Приказ индустријализоване стамбене изградње и карактеристичних примера из појединих периода; 2.0 Приказ основних типова склопова; 3.0 Основни типови просторне организације стамбених јединица; и 4.0 Карактеристични примери стамбених склопова и јединица грађених у префабрикованим индустријализованим системима.

IV Валоризација префабрикованих стамбених склопова и јединица – 1.0 Дефинисање основних критеријума вредновања; 2.0 Разматрање параметара и критичка валоризација стамбене архитектуре; 3.0 Приказ остварених вредности на карактеристичним пример; и 4.0 Валоризација остварених домета у односу на укупну националну и интернационалну стамбену архитектуру посматраног периода.

V Закључна разматрања

VI Библиографија – 1.0 Извори; и 2.0 Литература.

VII Прилози – 1.0 Илустрације и савремене фотографије; и 2.0 Табеле са анализама архитектонских склопова и стамбених јединица.

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

У *Уводу* докторске дисертације дефинисан је предмет рада, научни циљеви истраживања, задаци истраживања, затим су постављене научне хипотезе и методе истраживања, као и очекивани резултати и њихова будућа примена. Такође је дат приказ и критичка анализа досадашњих истраживања теме, као и извора, објављене грађе и литературе. Тема која се разматра у овом истраживању је свеобухватна анализа различитих система и технологија префабриковане индустријализоване градње, а у контексту масовне станоградње.

У оквиру наведеног основног предмета истраживања сагледани су основни проблеми којима се дисертација бави: однос функције и просторне форме – дефинисање карактеристичних категорија стамбене изградње и њиховог утицаја на основне типове склопова и структуре станова; утицај државних организација и инвеститора на примењене стандарде; однос важећих закона и стандарда и реализације; и дефинисање критеријума за вредновање остварених домета у односу на локалну и ширу средину, ради институционалне заштите највреднијих остварења.

Основни научни циљ истраживања био је систематизовање, класификација, анализа и валоризација архитектонских склопова и просторних модела станова изграђених у Београду од 1947. до 1980. године применом префабрикованих система - *ИМС*, *Југомонт*, *Рад Баланси*, *Комгран* и др. С обзиром на њихову велику заступљеност у постојећем грађевинском фонду града, основни циљ рада био је темељније проучавање ове области стамбене архитектуре, ради вредновања не само њене употребне вредности, него и споменичких својстава и вредности.

С обзиром на обимну литературу и грађу која је везана за поједине примењене префабриковане системе, или поједине области које имају додирних тачака са темом докторске дисертације, анализирани извори су груписани на примарне изворе, сачувану документацију која се чува у Архиву САНУ, Музеју науке и технике, Музеју града Београда, Заводу за заштиту споменика културе града Београда, као и другим институцијама. Кроз анализу и компарацију расположиве литературе истакнуте су поједине разлике у датирањима и тумачењима примера стамбене архитектуре која је предмет рада. У уводном делу дефинишу се основни проблеми и предмет истраживања.

У *другом поглављу* рада *Утицајни фактори на стамбену архитектуру од 1947. до 1980. године* дат је детаљан преглед свих фактора везаних за масовну станоградњу и стамбену архитектуру друге половине 20. века. Они су подељен је у три врсте: друштвено-политичке и културолошке, затим технолошке, и на крају струковне факторе и кретања.

У друштвено политичке факторе сврстане су стамбене политике које су у великој мери утицале и усмериле стамбену архитектуру, као и друштвене појаве манифестоване у сфери становања. Стамбеним политикама и дисконтинуитетом на овом пољу посвећена је посебна пажња како би се одговорило на питање: да ли би модерна архитектура била другачија да су стамбене политике функционисале на другачији начин? У раду се такође анализирају и релације међу социјалним групама, са елементима друштвене сегрегације, као и утицај технологија примењених у реализацији стамбених насеља.

На пољу технолошких фактора анализирају се системи префабриковане индустријализоване градње који су најчешће примењени у стамбеној изградњи у

Београду у разматраном периоду. То су *ИМС-Жежељ*, *Рад Баланси*, *Југомонт* и други. На примерима стамбене архитектуре Београда реализованим у другој половини 20. века, технологије се анализирају и истражују у функцији просторне организације станова.

У делу о струковним факторима и кретањима анализирају се утицаји из иностранства, као и неколико значајних стручних и научних конференција, за које се оцењује да ли су и на који начин усмериле елементе стамбене изградње у Београду. Такође, као посебан допринос у раду се издваја део о неколико кључних личности захваљујући чијем је академском и научном раду технологија префабриковане градње напредовала у периоду 50-их, 60-их и 70-их година 20. века, и захваљујући којима је донешена и легислатива у области станоградње.

Треће поглавље - Анализа просторне организације индустријализованих стамбених зграда садржи неколико важних делова. Детерминишу се категорије полупрефабрикованих и префабрикованих зграда и издвајају конкретни примери. Централни део овог поглавља чине типолошке студије и формиране типологије. Поред тога, објашњавају се теоријске могућности и практична примена типологије у стамбеној архитектури.

Најпре се дефинишу параметри и критеријуми на основу којих је могуће формирати типологију, те је затим, на основу њих, формирана основна типологија стамбених склопова. У оквиру њих наведени су примери, и пружене дефиниције термина попут ламела, групација и других просторно урбанистичких концепата у урбаној структури града.

Такође, истом методом, издвајају се критеријуми и дефинише типологија стамбених јединица. Предложени критеријуми за формирање типова, истовремено се манифестују и као главне одлике *београдске ауторске школе станоградње*.

На почетку **четвртог поглавља** дисертације **Валоризација префабрикованих стамбених склопова и јединица** критички су сагледани приступи и методе заштите и презентације стамбене архитектуре друге половине 20. века. Кроз поглавље вреднују се достигнућа *београдске ауторске школе станоградње*, која је неговала схему основе као основну вредности. На основу теоријске анализе, разматрају се основни параметри вредновања и на крају издвајају репрезентативни примери. На крају поглавља даје се приказ остварених вредности на карактеристичним примерима, као и вредновање остварених домета у односу на укупну националну и интернационалну стамбену архитектуру посматраног периода.

У **петом поглављу - Закључна разматрања** дата је оцена остварених резултата истраживања и потврђености полазних хипотеза. Спроведено истраживање је показало да су досадашњи приступи у заштити и валоризацији савремене стамбене архитектуре Београда били методолошки различити, да нису увек били доследни, те је она на почетку 21. века, иако чини највећи део грађевинског фонда, у најмањој мери институционално заштићена. Указује се на потребу успостављања новог приступа који би био базиран на поштовању и доследној примени свих параметара и критеријума произашлих из утицајних фактора и контекста у коме су дела настала.

У закључку се констатује да су полазне хипотезе доказане и предлаже се неколико примера карактеристичних примера префабрикованих индустријализованих стамбених склопова и зграда које би требало ставити под институционалну заштиту.

Истиче се да како би се то остварило, да је потребна боља усклађеност домаћег законодавства са међународним смерницама и праксом заштите архитектуре 20. века, угледање на позитивне примере из светске праксе, виши степен образовања свих учесника у процесу заштите, као и боља едукација свих старосних структура становништва.

У *шестом поглављу* дат је детаљан и обиман **попис коришћене литературе и извора**.

У *седмом поглављу* дат је велики број планова, цртежа, старих фотографија, као и савремених фотографија (од којих је одређени број дело аутора рада). Као посебно значајан допринос истраживања урађен је каталог – табле са графичким приказима типологије стамбених склопова и стамбених јединица.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

У докторској дисертацији кандидаткиње мр Драгане Мецанов је остварен значајни научни допринос у ужој научној области *Историја, теорија и естетика архитектуре и визуелних уметности и обнова градитељског наслеђа*, посебно везано за проучавање и заштиту националног градитељског наслеђа новијег доба, где представља једно од пионирских истраживања везаних за покретање институционалне заштите префабрикованих система. Посебан значај и оригиналност овог истраживања огледа се у томе што оно представља вредан допринос у области типолошких истраживања просторне организације стамбене изградње у Србији, као и унапређења примене савремене доктрине вредновања и заштите градитељског наслеђа, што је анализирано и практично проверено на примеру стамбене архитектуре грађене у префабрикованим индустријализованим системима.

Савременост истраживања се огледа у тумачењу и преиспитивању актуелних планова и правилника из области станоградње. Тежиште рада дато је на сагледавању вредности карактеристичних елемената *београдске ауторске школе станоградње*, као и развоју метода вредновања у циљу институционалне заштите. Одређена пажња посвећена је испитивању и дефинисању могућности очувања ове архитектуре као значајних ауторских дела, као и њиховом вредновању у контексту заједничког регионалног, европског и светског културног наслеђа.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Кандидаткиња је користила веома обимну литературу везану за проблематику третирану у раду, а као најзначајнија може да се издвоји:

- Бајлон, Мате. *Становање - Тема 7: Груписање, свеска 73*. Београд: Архитектонски факултет - последипломске студије, 1985.

- Маневић, Зоран, Домљан, Ж., ет ал., ур. *Архитектура XX вијека*. Београд: Просвета, Загреб: Спектар, Мостар: Прва књижевна комуна, 1986.

- Марковић, Предраг. *Београд између истока и запада 1948-1965*. Београд: Службени лист СРЈ, 1996.

- Мецанов, Драгана. *Стамбена архитектура Београда 1947-1967*. Београд: Задужбина Андрејевић, 2008.
- Перовић, Милош Р. *Искусства прошлости*. Београд: Завод за планирање развоја града Београда, 1985.
- Стојановић, Братислав, Мартиновић, Урош. *Београд 1945 – 1975*. Београд: Урбанизам, архитектура, 1978.
- Штраус, Иван. *Архитектура Југославије 1945 – 1990*, Сарајево: Свјетлост, 1991.

Поред наведене, кандидаткиња је користила и дугу литературу из проблематике третиране у раду, интерпретирала је изворе и формирала драгоцен попис референтне литературе, који обухвата велики број дела на српском и енглеском језику, а који ће бити од помоћи другим истраживачима који ће се у будућности бавити сличном темом. Поред монографија и радова из стручних и научних часописа, те радова са актуелних конференција, кандидаткиња се позива и на бројне електронске изворе.

Као примарни извори у раду су коришћени извештаји и пројекти из обимне документације Архива града Београда и Архива Србије у Београду, а који се односе на стамбене зграде које су предмет истраживања.

Наведени попис литературе и извора показује да је кандидаткиња стекла добар увид у предметну материју, посебно у објављене расправе у савременој литератури, као и да је остварила свеобухватни увид у архивску грађу.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

У оквиру рада на докторској дисертацији кандидаткиња мр Драгана Мецанов је применила више истраживачких метода кроз чију примену је проверила заснованост постављених научних хипотеза. Као основни научни метод овог истраживања коришћен је историографски метод, који је обухватао темељно прикупљање и анализу архивске грађе и других релевантних извора, како би се створила одговарајућа документациона основа за анализе и тумачења принципа. У истраживање је укључено и прикупљање информација о предмету истраживања из савремене иностране литературе и периодике. Ова сазнања допуњена су кроз непосредно посматрање и истраживање пројектно техничке документације као и самих зграда у Београду. На основу компаративног метода упоређени су анализирани примери, међусобно и у односу на примере из ширег окружења. Типолошким методом истражене су и дефинисане основне карактеристике анализираних примера стамбене архитектуре, као и основни типови склопова стамбених зграда и просторне структуре станова. Помоћу методе синтезе изведене су опште класификације и систематизација карактеристика и вредности стамбених зграда, као и закључци.

3.4. Применљивост остварених резултата

Резултати истраживања спроведених у докторској дисертацији имаће будућу широку примену као база за савремена истраживања основних типологија и споменичких вредности у области проучавања националне стамбене архитектуре друге половине 20. века. Она ће бити значајно теоријско полазиште за ревалоризацију дела пројектованих

аутора изведених у префабрикованим индустријализованим системима, како би се скренула пажња на њихово лоше стање које није адекватно њиховом културно - историјском, архитектонском и технолошком значају. Резултати истраживања ће се у адекватној форми користити и у академској настави из области савремене архитектуре, методологије пројектовања, типологије стамбене архитектуре, архитектонских конструкција и заштите градитељског наслеђа.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

У свом досадашњем истраживачком и стручном раду кандидаткиња мр Драгана Мецанов показала је смисао за научно-истраживачки рад, самосталност у прикупљању грађе и претраживању литературе, обради релевантних података, информација и резултата, као и способност логичког и систематичног размишљања и закључивања. Велики број до сада објављених научних радова, као резултат истраживања на магистарској тези и докторској дисертацији, показали су способност кандидаткиње за успешан самостални научно-истраживачки рад.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

- Остварени научни допринос ужој научној области *Историја, теорија и естетика архитектуре и визуелних уметности и обнова градитељског наслеђа* је у томе што су по први пут у нашој средини свеобухватно анализирани и тумачени примери стамбене архитектуре Београда грађени током друге половине 20. века у индустријализованим префабрикованим системима, њихова просторна организација и вредности у циљу вредновања и заштите тог градитељског наслеђа.

- Ово обимно истраживање отворило је и нека додатна питања која се у даљим и наредним истраживањима могу надоградити и тумачити. Нека од њих се односе на данас мање познате системе префабриковане градње за које није доступна или сачувана изворна документација, те их је веома тешко истражити и тумачити, а који су реализовани у градовима у Србији у послератном периоду..

- За потребе докторске дисертације истражена је обимна необјављена грађа, у коју стадају необјављена научна истраживања *Центра за становање ИМС*, као и магистарске и докторске дисертације на тему стамбене архитектуре или послератне архитектуре Београда. Научна истраживања у области хабитологије из периода 60-их, 70-их и 80-их година у раду су по први пут анализирана и преиспитана.

- Поред те необјављене грађе, детаљно је истраживана архивска документација појединих великих предузећа која су била протагонисти и носиоци модерне архитектуре у некадашњој Југославији. Осим њихове пројектно-техничке документације, примери стамбене архитектуре Београда у префабрикованим индустријализованим системима истражени су кроз документацију која се чува у Архиву Града Београда и Архиву Србије.

- Истражен је и критички анализиран највећи део објављене литературе у области архитектуре модерног покрета у Србији, послератне стамбене архитектуре, технологије префабрикованих система итд. Међу њима је незанемарљиво велики број објављених

научних радова у зборницима, јер су достигнућа у области технологије у грађевинарству у другој половини прошлог века најчешће на тај начин била публикована.

- Такође се као посебно значајан допринос рада могу издвојити истраживања везана за интердисциплинарни карактер теме – о релацијама друштвене сегрегације и просторне дистрибуције одређених архитектонских облика и типова, за које се у раду нуде одређени одговори, објашњења и тумачења.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Научни резултати истраживања који су доказали полазне хипотезе су:

1. Дефинисањем општих и специфичних карактеристика склопова и станова најзначајнијих примера индустријализованих префабрикованих стамбених зграда изграђених у Београду у периоду од 1947. до 1980. године идентификоване су типичне просторне шеме и склопови који припадају општем светском наслеђу савремене архитектуре из периода друге половине 20. века, али и значајне регионалне особености које су плод трансформације универзалних модерних принципа стамбене архитектуре под утицајем локалних техничких услова, потреба и стандарда.

2. Јаснијим и прецизнијим дефинисањем критеријума валоризације и споменичких вредности укупне савремене стамбене архитектуре, али и њених специфичних облика каква је била индустријализована стамбена изградња, омогућено је њено објективно вредновање и издвајање кључних примера које треба чувати као део националне и интернационалне модерне културне баштине друге половине 20. века.

3. Државна стамбена политика, скупа са законском регулативом и правилницима за пројектовање и извођење, су били најзначајнији утицајни фактори у формирању основних карактеристика просторне организације стамбених зграда и станова у периоду од 1947. до 1980. године, што је посебно било изражено у области индустријализоване префабриковане изградње.

Верификовање остварених научних резултата ће се остварити приликом њихове будуће примене у области проучавања и заштите градитељског наслеђа, где ће нове чињенице откривене приликом истраживања допринети адекватнијем приступу валоризацији и стамбене архитектуре реализоване у префабрикованим индустријализованим системима.

4.3. Верификација научних доприноса

Рад у међународном часопису (M23):

- **Мецанов, D.:** „Sustav prefabricirane gradnje “Jugomont” iz Zagreba: Studija slučaja zgrade “Potkovica” u bloku 28 na Novom Beogradu“ (Prefabricated Construction System “Jugomont” from Zagreb ‘Horseshoe’ Building in Block 28 in New Belgrade - Case Study) u: *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, No. 49 (2015), pp. 17-27. (ISSN 1330-0652). JCR®/Thomson Scientific, A&HCI <http://science.thomsonreuters.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&Word=prostor>
<http://kobson.nb.rs/servisi.130.html?jid=385496>

Саопштења са међународних скупова штампаних у целини (M33):

- **Мечанов, Д.:** „Concepts of urban development for “Sava Amphitheater” in Belgrade through XX and start of XXI Century”, in: *Proceedings of 50th ISOCARP International Planning Congress, Urban transformations, Cities and Water*, Gdynia, Poland, 23-26. September 2014, pp.394-405. (ISBN 978-94-90354-30-5)
- **Мечанов, Д.:** „Concepts of forming of urban solutions in housing settlements in Belgrade built in precast industrialized systems in second half of xx century”, in: *Places and Technologies, 1st International Academic Conference*, University of Belgrade, Faculty of Architecture, 3-4. April, 2014, Belgrade, pp. 346-354. (ISBN 978-86-7924-114-6).
- **Мечанов, Д.:** „Stambene zgrade realizovane u prefabrikovanim sistemima gradnje, u drugoj polovini XX veka – osvrt na savremene probleme u rekonstrukciji i moguća rešenja“, u: *Nauka i praksa, Civil Engineering – Science and Practice, 5. međunarodna konferencija*, 17-21 februara 2014, Žabljak, Crna Gora, str.815-822. (ISBN 978-86-82707-23-3).
- **Мечанов, Д.:** Djikić, M.: „Software for Review and Combinatorics of Spatial Organization of Apartments Built in Prefabricated Industrialized Systems”, in: *INDIS 2012, 12th International scientific conference on planning, design, construction and building renewal*, University of Novi Sad, Faculty of technical Sciences, 28th-30th, November, 2012, pp.49. (ISBN 978-86-7892-451-4)
- **Мечанов, Д.:** „Typology of architectural complexes and housing units built using prefabricated systems”, in: *III International Symposium for students of doctoral studies in the fields of Civil Engineering, Architecture and Environmental Protection, PHIDAC 2011*, University of Novi Sad, Faculty of technical Sciences, pp.157-164. (ISBN 978-86-7892-336-4)
- **Мечанов, Д.:** „Tipologija arhitektonskih sklopova i stambenih jedinica izgrađenih u IMS sistemu”, u: *Zbornik Istraživanja, projekti i realizacije u graditeljstvu*, IMS Institut, Belgrade, 2010. str.195-200. (ISBN 978-86-8208-116-6).

Монографија националног значаја (M42)

- **Мечанов Д.:** *Стамбена архитектура Београда, 1947-1967*, Београд: Задужбина Андрејевић, 2008. (ISBN 978-86-7244-682-1)

Рад у часопису националног значаја (M52):

- **Мечанов, Д.:** „Прилог проучавању градитељског опуса Бироа за студије, у Београду”, *Наслеђе* бр.15 (2014), ур. М.Поповић, Завод за заштиту споменика културе града Београда, стр.147-167. (ISSN 1821-1275)
- **Мечанов, Д.:** “Прилог проучавању односа скулптуре и сликарства у модерној архитектури Београда у другој половини XX века”, у: *Зборник Музеја примењене уметности* 10 (2014), ур.Љ.Милетић Абрамовић и Д.Макарели, стр.47-57. (YU ISSN 0522 – 8382)
- **Мечанов, Д.:** „Валоризација архитектуре стамбених зграда из периода модерне”, *Наслеђе* бр.11 (2010), ур. М.Поповић, Завод за заштиту споменика културе Града Београда, стр.79-101. (ISSN 1821-1275)

- **Меџанов, Д.:** "Архитектонски конкурси на Новом Београду од 1947. до 70-их година XX века", *Наслеђе* бр.10 (2009), ур. Марко Поповић, Завод за заштиту споменика културе града Београда, стр.113-140. (ISSN 1450-605X)
- **Меџанов, Д.:** "The Typology of the forms of residential architecture in Belgrade in the 1950s", *Heritage*, IX (2008) ed. M.Jočić, Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, pp.113-134. (ISSN 1450-605X) (ISSN 1821-1275)
- **Меџанов, Д.:** „Типологија облика стамбене архитектуре педесетих година XX века у Београду ", *Наслеђе* бр.9 (2008), ур. Марко Поповић, Завод за заштиту споменика културе града Београда, стр.129-154. (ISSN 1450-605X)
- **Меџанов, Д.:** „Могућности (ре)дефинисања и предлог периодизације градитељског наслеђа послератне модерне стамбене изградње Београда 1947-1967“, *Наслеђе* бр.8 (2007), ур. М.Поповић, Завод за заштиту споменика културе града Београд., стр.151-170. (ISSN 1450-605X)

Рад у научном часопису (M53):

- **Меџанов, Д.:** “Научна истраживања у контексту станоградње у другој половини 20.века”, у: *Флогистон, часопис за историју науке*, бр.22 (2014), ур. Марина Ђурђевић, Музеј науке и технике, Београд, стр.147-173. (ISSN 0354 – 6640)

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу детаљног прегледа и анализе докторске дисертације кандидаткиње **мр Драгане Меџанов, дипл. инж. арх**, Комисија констатује да је предметна дисертација у складу са одобреном темом, да је структура дисертације, примењена научна методологија, као и сви елементи обраде, потпуно у складу са пријавом на коју је Универзитет у Београду дао своју сагласност. Дисертација је у потпуности задовољила све критеријуме квалитета, обима и вредности, као и научног доприноса који овакви истраживачки радови треба да имају. Као посебну вредност дисертације, Комисија истиче темелност са којом је кандидаткиња проучила постављени проблем кроз савремене теоријске радове, документацију која се чува у архивама некадашњих бироа и грађевинских предузећа, као и кроз непосредно истраживање на терену. Остварено је усклађено повезивање теоријског и аналитичког сегмента истраживања, тако да Комисија високо оцењује резултате до којих је кандидаткиња дошла, а који омогућавају да се да детаљан увид и објективан критички суд о карактеристичним примерима стамбене архитектуре грађеним у префабрикованим индустријализованим системима и да се њихово вредновање преиспита. Поред тога дати су предлози за нове параметре и критеријуме валоризације у циљу институционалне заштите репрезентативнијих примера.

Комисија посебно истиче научни допринос тезе у области типолошких студија и анализе просторних организација стамбене архитектуре, као и заштите и очувања градитељског наслеђа. Ова дисертација има пионирски карактер и као таква може имати примену у пракси, не само код вредновања остварених домета у области савремене стамбене архитектуре, него и у случају других врста грађевина попут школских, здравствених и др., кроз институције заштите културног наслеђа.

Имајући у виду целокупан научно-истраживачки опус кандидата, садржај докторске дисертације и оцене изнете у овом реферату, Комисија сматра да докторска дисертација под називом **ПРОСТОРНА ОРГАНИЗАЦИЈА СТАМБЕНИХ ЗГРАДА ГРАЂЕНИХ У БЕОГРАДУ ОД 1947. ДО 1980. ГОДИНЕ У ПРЕФАБРИКОВАНИМ ИНДУСТРИЈАЛИЗОВАНИМ СИСТЕМИМА** кандидаткиње **мр Драгане Мечанов, дипл. инж. арх.**, у свему задовољава предвиђене услове и са задовољством предлаже Наставно-научном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да прихвати, изложи на увид јавности, упути на коначно усвајање Већу научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета у Београду и након тога закаже јавну одбрану докторске дисертације.

У Београду, 08.05.2015.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ:

Владимир Лојаница, редовни професор,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Мирјана Ротер Благојевић, ванредни професор,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

др Александар Кадијевић, редовни професор,
Универзитет у Београду, Филозофски факултет

др Мина Петровић, редовни професор,
Универзитет у Београду, Филозофски факултет

др Љиљана Алексић, доцент,
Универзитет у Новом Саду, Грађевински факултет у Суботици